

Tarihsel Süreçte Değişen Geleneksel Tiyatromuz

Prof. Dr. Erman ARTUN¹

Geleneksel Türk tiyatrosu teriminin, bir halkbilimci için en önemli bölümü gelenektir. Halkbilimci, geleneğin araştırmacıdır. Gelenek, geçmişten hareketle geleceğin yaratılmasıdır. Gelenek dinamik bir olgudur. Geleneğin dinamizmini, sosyo-kültürel, tarihi bağlama göre değişmesi meydana getirir. Geleneği oluşturan öğelerden kimileri, bu değişim adı verilen süreçte yaşamını sürdürebilirken, kimileri de yok olabilir.

Gelenek, değişmeyi dışlamadığı gibi, ancak değişerek yaşayabilir. Değişme bir taraftan, yaratıcılığa ve özgünlüğe olanak tanırken, diğer taraftan da çeşitli öğelerin işlevini yitirerek ortadan kalkmasına neden olabilir. Ayrıca, gelenek yalnızca geçmişe ait değildir, günümüzde de gelenekler yaratılmaktadır. Günümüzün geleneklerinden kimileri, geçmişin geleneklerinden kaynaklanabilir veya yararlanabilir. Hatta kimi gelenekler, geçmiştekilerin günümüzdeki bağlama göre yeniden yorumlanmasından oluşabilir.

Tiyatronun kaynağına ilişkin olarak birçok yorum ve yaklaşım bulunmaktadır. Tiyatronun kaynağı, ilkel insanların, onları yaşatan, üreten ve geliştiren eylemlere, duygulara ve düşüncelere karşı takındıkları tavra dayanmaktadır. İlkel insanlar zamanla doğaya üstün gelmiş ve hayvanları avlamaya, bitkilerden yararlanmaya, doğal zorluk ve afetlere karşı önlemler almaya başlamışlardır. İlkel insan, bilgisini bazı hareketler yaparak, sesler çıkararak, dans ederek vs. topluca değerlendirmiştir. Bu ilkel oyunlar zamanla belirgin ve düzenli bir durum alarak birer ritüel aşamasına doğru gelişmiştir. Bunun sonucunda, büyü ortaya çıkmıştır. Topluca yapılan bu ritüellerde maskeler, giysiler ve hareketler doğal olanın dışındaki anlamlandırma ve estetik görünüm sağlayan öğelerdir (Nutku,1985:13).

Geleneksel Türk tiyatrosu teriminin ve bu terimin kapsadığı türlerdeki değişme veya yok olma olgularının yeniden ve farklı yaklaşımlar kullanılarak tartışılması gerekmektedir. Öncelikle, geleneksel Türk tiyatrosu terimi, Türkiye'deki, eğer tam oluştuğu kabul edilebilirse, Batı tarzı Türk tiyatrosundan farklılığını belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu kullanımda, geleneksel Türk tiyatrosu içinde değerlendirilen türlerin, Batı tarzı veya klâsik tiyatro ile ortak içyapı unsurları göz önünde tutularak karşılaştırılması söz konusudur. Bu terim, coğrafi bir sınırlama bağlamında, Anadolu'da yaşayan Türklerin tiyatrosu anlamında da kullanılmaktadır.

"Çağdaş tiyatro geleneksel tiyatrodan nasıl beslenir?" sorusuna yanıt aranmalıdır. Türk Tiyatrosu'nu etkileyen kaynaklardan biri Batı tiyatrosuysa, onu, doğal olarak besleyen önemli diğer iki kaynak da, köylerde gelişmiş köy seyirlik oyunlarıdır, kentlerde, özellikle Osmanlı'ya merkez olmuş Bursa, Edirne, İstanbul gibi kentlerde gelişen, Meddah, Karagöz, Ortaoyunu, Kukla gibi türlerden oluşan halk tiyatrosu geleneğidir. Ayrıca, halk tiyatrosu türlerinin popüler olduğu dönemlerde bu tiyatroyu benimseyen, Tanzimat'la birlikte Batı tiyatrosunun ülkeye girmesiyle bu tarz tiyatro etkinliklerinin etkisinden de söz edilebilir.

Geleneksel Türk tiyatrosu, pek çok öğeden oluşmaktadır: Karagöz geleneği, meddah geleneği, ortaoyunu geleneği, dramatik köy seyirlik oyunları geleneği gibi. Bu

---

¹ Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 01330 Balcalı/ADANA, erartun@cu.edu.tr

gelenekler arasında ortak ögeler vardır. Türe özgü bu temel ögeler, farklı niteliklerinden dolayı, farklı değişme biçimlerine ve süreçlerine sahiptirler.

Geleneksel Türk tiyatrosu şu şekilde tasnif edilebilir:

1. Köy Seyirlik Oyunları

2. Halk Tiyatrosu

Geleneksel Türk Tiyatrosu

1) Köy Seyirlik Oyunları

a)Ritüel Kökenli Töresel Seyirlik Oyunlar

Doğa olaylarının değişkenliği ilkel insanları doğrudan etkilemiş, her yıl doğada meydana gelen büyük değişiklikler, insanları bu değişiklik üzerinde düşünmeye zorlamıştır. İkel insanlar bu değişiklikleri büyü yoluyla etkileyebileceğine inanmış, güneşi doğurmak, yağmuru yağdırmak, yemişleri öldürmek, hayvanları üretmek ve baharı getirmek için büyü törenleri yapmışlardır. Bu törenlerde Tanrının ölüp dirilmesi olayı canlandırılmıştır. Baharın başlangıcında gün dönümlerinde yapılan ölme ve dirilme olayını canlandıran bu törenlerin amacı üstün güçleri etkilemek, değişimi hızlandırmaktır. İkel insan ya da topluluklar, yaşamlarını daha iyi sürdürebilmek ve güçlükleri yenmek için büyü tören gibi çeşitli yollara başvurmuşlardır (Artun, 2004: 197–201).

Köy seyirlik oyunları üreme, hasat, doğanın canlanması ve ölümü gibi konulara dayanması dolayısıyla yılın belli zamanlarında oynanan oyunlardır. Bir başka ifadeyle, belirli bir takvime göre ortaya çıkarlar. Bu oyunları şu şekilde sıralayabiliriz: a.Doğanın Canlanması İçin Oynanan Oyunlar b.Hasat Sonu Oynanan Oyunlar c.Hayvanların üremesi İçin Oynanan Oyunlar (Saya Gezme) (Şener, 1993: 23; Artun, 1993: 11; Özhan, 1992:187; Ant, 1975:4; Karadağ, 1978:12; Kazmaz, 1983:170; Artun, 1998:171).

b)Eğlence Amaçlı Seyirlik Oyunlar

Ritüel kökenli seyirlik oyunların tarihçesindeki gelişim eğlence amaçlı seyirlik oyunlar için de geçerlidir. Ancak ritüel törenlere dayanan seyirlik oyunlar zamanla toplumsal konuları işleyen oyunlar haline dönüşmüş, aynı zamanda eğitici ve eğlendirici bir özellik kazanmıştır. İnsan doğaya egemen olmaya başladıkça büyü yapmaya da eskisi kadar ihtiyaç duymamıştır. Bunun sonucunda, bu oyunların işlevi azalmış, zamanla oyunlara komik ögeler girmiştir. Ayrıca oynama zamanlarının da değişmesi bu oyunların düğünlerde, bayramlarda özel günlerde sadece eğlence için oynanmalarını ortaya çıkarmıştır. Bu aynı zamanda toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerinin de bir sonucudur (Şener, 1993: 23; Artun, 1993:11; Özhan, 1992:187; Ant, 1975:4; Karadağ, 1978:12; Kazmaz, 1983:170; Artun, 1998:171, Artun, 2004:197-201, Sevengil,1969:4-6).

Köy seyirlik oyunlarında gelenek çerçevesinde, giderek eski örnekler üzerine güncel konularda yeni oyunlar yaratılmış ya da eski oyunlar değiştirilerek yeni çeşitlemeleri ortaya çıkmıştır. Bitki ve hayvan kültü kaynaklı oyunlar, günümüzde ritüel işlevinin ikinci plâna itilmesi ve doğa sırlarının çözülmesi bağlamında ilk çıkış özelliğini yitirerek güncelleşmesi sonucunda, eğlenmek amacıyla oynanmaya başlanmıştır. Bu ritüel

kökenli oyunlar kültürel etkileşimler sonucunda değişerek günümüze kadar ulaşmıştır. Sözlü veya sözsüz metne bağlı olmayan hareket, aynı yaratıcılar-icracılar tarafından tekrarlanmış, sergilenmiş olsa dahi değişerek çeşitlenir (Artun, 2004:197-201).

Dramatik köy seyirlik oyunlarında inançtan-eğlenceye doğru bir değişme gözlenir. Geçmiş yıllarda derlenen bu tür oyunların %70-80'ine yakını bugün sosyo-ekonomik yaşamdaki ve teknolojiadaki gelişmeler ile boş zamanların değerlendirilmesindeki seçenek bolluğu nedeniyle oynanmamaktadır. Günümüzde oynanan dramatik köy seyirlik oyunlarındaki değişme ve yok olma olgusu, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle olmuştur. Bilimin gelişmesiyle birlikte, kut-törenlerin inanç boyutunda çözümler de meydana gelmeye başlamıştır. Önceki dönemlerde verimliliğin artırılması, bolluğun sağlanması için başvurulan ritüeller, günümüzde yerlerini yeni ve farklı disiplinlere ve uygulamalara bırakmak zorunda kalmıştır.

Yılın değişmesiyle ilgili oyunlar, genel olarak evren, özel olarak dünyanın düzeni ve işleyişi hakkındaki yeterli bilgi birikiminin oluşturulamadığı ya da insanların belirli bir bilinç düzeyine ulaştırılmadığı dönemlerin eseridir. Yılın değişmeyeceği ve doğal olarak mevsimlerin oluşmayacağı, dünyanın yeniden yeşermeyeceği verimliliğin bolluğunun geri gelmeyeceği endişesi, insanları bu tür ritüelistik temsillere yöneltmiştir. Günümüzde köylü bilim alanlarındaki gelişmeler sonucu Anadolu'da bitkisel/tarımsal bereketi sağlama işlevini yüklenen oyunlara artık kuşkuyla bakmaktadır.

İşlevini yitiren bu tür ritüeller ve ritüelistik oyunlar, eğlence ortamlarının birer aracı olarak bir süre daha yaşadıktan sonra, eğlence araçları/ortamlarındaki gelişmenin ve çeşitlenmenin doğal sonucu olarak toplumda meydana gelen talep değişikliğinin etkisiyle yok olmuşlardır. Günümüzdeki eğlence amaçlı oynanan oyunlar, ritüelistik oyunların yok olmadan önceki son biçimleridir.

2) Halk Tiyatrosu

Geleneksel Türk tiyatrosunun alt türleri de, farklı bağlam ve ihtiyaçlar doğrultusunda yaratılmışlardır. Bunlarda bazı ortak faktörlerin etkisi konu edilse de, genellikle benzer sonuçlarla karşılaşılır. Bu durum, kırsal kesim insanının tiyatro geleneği olarak kabul edilen dramatik köy seyirlik oyunları ile özellikle İstanbul, Bursa, İzmir gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük kentlerinin geleneksel tiyatro türleri olarak kabul edilen karagöz, ortaoyunu ve meddah arasında da açıkça gözlenebilir (Artun, 2004:197-201)..

Karagöz, Meddah ve Ortaoyunu, aynı ortamın türleridir. Ortaoyunu, genellikle içyapı unsurları bakımından (tipler, konu, oyun tekniği vb.) benzerlikleri nedeniyle, Karagöz'ün sahneye inmiş şekli olarak tanımlanmıştır. İcraları aynı kişiler olup farklı türleri icra ederler.

Geleneksel Türk tiyatrosunda meydana gelen değişme ve yok olma olarak adlandırılan süreç ve sonuç, türler bağlamında ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bu türlerin aynı anda 20. yüzyılın başında yok olduğu kabul edilir. Karagöz'ün perdeye inmesi, yani ortaoyunun yaratılması, tamamen farklı sosyo-kültürel ortamın etkisi sonucunda oluşan talep değişikliğinin bir sonucudur. Bir karagözcüyü, ortaoyununun meydanına çıkaran taleptir. Karagöz, Ortaoyunu ve Meddah türlerinin sonunu, o dönem İstanbul'unda yaşayan Batı tarzı tiyatro geleneği hazırlamıştır (Artun, 2004:197-201)..

Kentlerde gelişen birer halk komedyası türleri olan meddah, karagöz ve ortaoyununda güldürme temel amaçtır. Meddahta dil ve tavır farklılığına dayanan “taklit”den kaynaklanan güldürü, karagöz ve ortaoyununda diyalekt farklılıklarından, söz oyunlarından ve hareketten kaynaklanır.

1839 yılında ilân edilen Tanzimat Fermanıyla ülke sosyal, siyasi ve ekonomik yönden Batılılaşma eğilimine girmişti. Halkın severek izlediği Karagöz, kukla, ortaoyunu ile birlikte Avrupa Tiyatrosu da İstanbul'a girmeye başlamıştır.

İstanbul'daki Batılı ülkelerin elçiliklerinde, kendi tiyatro eserleri sahneleniyordu. Başlangıçta kapalı bir çevreye ve belli kişilere yapılan gösteriler zamanla genişlemeye başladı. Bu arada İstanbul'daki yerli halk da bu gösterilere ilgi duymaya başladı. 19. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da Fransız Tiyatrosu adıyla bir tiyatro açıldı. Avrupa ülkelerinden tiyatro grupları gelerek burada gösteriler yapmaya başladılar. Aynı zamanda Avrupa dillerinde yazılmış dramların Türkçeye çevirileri yapılmaya başlandı. Avrupa tiyatrosu ilgi görüp gelişirken Türk Tiyatrosuna ilgi gittikçe azalıyordu. Öyle oldu ki 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında geleneksel tiyatro gösterilerine giden seyirci yok denecek kadar azaldı. Gösteriler yalnızca Ramazan gecelerinde yapılır hale geldi.

Doğaçlamanın geleneksel Türk tiyatrosundaki özgün adı tuluattır. Doğaçlamaya dayalı esnek yapıli metinlere dayalı yapılan tiyatroya da tuluat tiyatrosu denmektedir. Ne var ki tuluat tiyatrosu da, ortaoyunu gibi gelişip olgunlaşmadan daha emekleme çağında, kurumsallaşmadan tarihe karışmıştır.

Avrupa tiyatrosu karşısında zor durumda kalan geleneksel Türk tiyatrosunu Avrupa tiyatrosu ile geleneksel Türk tiyatrosunun sentezini yaparak Ortaoyununu, Tulûat Tiyatrosu adı ile sahneye çıkardılar. Tulûat Tiyatrosu ilk kez 1875 yılında Pişekâr Küçük İsmail Efendi, Agâh Efendi, Kavuklu Hamdi Efendi ve Büyük İsmail Efendi tarafından ortaya çıkarıldı. Tulûatla; Batı tiyatrosunun sahne tekniği, dekoru, giysisi, oyun konuları ortaoyunu tekniğine uyarlandı. Bu tür, halk tarafından tutulmuş ve Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar sürmüştür.

Batı tiyatrosunu geleneksel tiyatroya yaklaştırma çabaları olmuştur. Batı tiyatrosunu ülkemizde oluşturmak isteyen Osmanlı aydınları içerisinde belki de en önde gelen isim olan Ahmet Vefik Paşa bile Batı tiyatrosunu, özellikle kendi ülkesindeki halk tiyatrosu geleneğini çok başarıyla oyunlarına yansıtan Fransız yazar Moliere'in eserlerini Türkçeye çevirirken halkın beğenisini gözdardı edememiş ve bu oyunları halkın anlayacağı ve seveceği bir şekilde uyarlama yoluna gitme zorunluluğu duymuştur. Halkımızın beğenisine hitap eden, halkımızın tiyatro geleneğine uygun, kısaca halkımızın geleneksel Türk tiyatrosu beklentisi ile, halka tepeden inme dayatılan Batı tiyatrosu çatışması tezinin en önemli delillerinden biri de tiyatromuzda uyarlamalar konusudur.

Ulusal tiyatromuzun özgün bir kimlik kazanması yolunda, geleneksel kaynaklarımızın çağdaş zenginliklerinden yararlanılması gerektiğini vurgulayan ve bu sürece görüşleri ve uygulamalarıyla katkıda bulunan tiyatro kişiliklerinden biri de İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'dur. Ulusal tiyatromuzun, Batı aktarmacılığı yerine, karagöz, kukla, ortaoyunu, köy seyirlik oyunları, tuluat tiyatroları gibi geleneksel kaynaklara dayanması gerektiğini belirtir (Erkoç, 2003: 13).

Çağdaş Türk tiyatrosundaki arayış ve çabaların temelinde, geleneksel tiyatromuzun biçimsel zenginlikleriyle, Batı tiyatrosunun teknik yaklaşımlarını buluşturma özlemi yatar.

Tanzimat'tan cumhuriyete kadar Osmanlı aydın ve yazarlarının halka ve halkın sanatına yabancı gibi bakarak körü körüne Batı tiyatrosunu tercih etmeleri yüzünden geleneksel Türk tiyatrosu kaynakları, yazıya geçirilemeden, diğer bir deyişle derlenip toparlanmadan unutulmaya terk edilmiştir. Cumhuriyet'ten sonra seçkin Türk aydın ve yazarları ile halk arasındaki yabancılaşma ortadan kalkmış aydınlarımız, yazar ve sanatçılarımız halk ile barışmış ve halk sanatlarımıza sahip çıkılmaya başlanılmıştır.

Türk tiyatrosunun, dünyaya Batılı gözle bakan, ama doğulu özellikleriyle biçimlenmiş bir tiyatro üslubuna yöneldiği söylenebilir. Bu yöneliş günümüzde de sürmektedir. Batı tiyatrosu tarihteki görevini yerine getirmiş, evrensel tiyatro değerlerini taşımış, köklü bir batı kültürünü ülkemize yaymıştır. Şimdi sıra batı tiyatrosu ile halk tiyatrosu (geleneksel Türk tiyatrosu) arasında önce bir senteze, daha sonra da çağdaş ve özgün, ulusal Türk tiyatrosunu yaratmaya adım adım gitmektir.

Çağdaş Türk tiyatrosu geleneksel Türk tiyatrosunun temelleri üzerinde yükselecektir. Geleneksel tiyatromuzdaki politik eleştiri, hiciv, taşlama, yergi, açık biçim yabancılaştırma, sürrealizm, grotesk saçma, anti illüzyonist biçimi görmemek veya görmezlikten gelerek bunları batı tiyatrosundan, ithal etmemeli ve kendi tiyatro geleneğimizi küçümsememeliyiz.

Sonuç

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan kültürel değişimler, öncelikle yerel kökleşmiş geleneklerin toplum içindeki işlevlerinin zayıflamasına ve yerlerinin sarsılmasına neden olmuştur. Gelenekteki bu çözüme, yöre insanının önce dünyayı algılayış ve yorumlayışında, daha sonra da kültürün bilhassa gösterim bölümünde etkisini göstermiştir.

Yerel eğlence ortamları ve araçları, özellikle iletişim araçlarının etkisiyle değişmekte ve çeşitlenmektedir. Yaşamda meydana gelen her türlü değişiklik, bu tür oyunların malzemesini meydana getirir. Eleştirel ve komik bir açıdan gösterilen bu oyunlarda işlenen konular artık televizyonların sabah sunulan kadın programlarında işlenmektedir. Böylece toplum aktif eğlence ortamlarından uzaklaştırılmış, pasif, yapılanları izleyen bir kitle haline getirilmiştir.

Geleneksel Türk tiyatrosunun, alt türü olan dramatik köy seyirlik oyunları ile ilgili çalışmalar, daha çok derleme, köken açıklama ve oyunlardaki değişme ve yok olmalar üzerinedir. Gerek ritüelistik törenlerin uzantısı olan köy seyirlik oyunlarının, gerekse kent ve kasabaların gösteri sanatlarını oluşturan meddah, karagöz ve ortaoyununun bir şenlik atmosferi içinde yer alması ve doğal halk kültürünü oluşturan popüler seyirlikler olması, bu türleri Batı kökenli kapalı biçim-benzetmecî tiyatrodan uzaklaştırarak, oyuncu - seyirci organik bağını temel alan açık biçim-göstermecî tiyatroya yaklaştırmıştır.

Ulusal tiyatromuzu kurabilmek için, yüz yıldan beri süregelen Batı taklitçiliğini bırakıp, geleneksel tiyatromuzun temel öğelerinden yararlanarak yaratıcı denemelere girmek gereklidir. Kendi kaynakları ile beslenmeyen bir kültürün, geleceği şekillendirmesi beklenemez.

Türkiye'deki dramatik köy seyirlik oyunları, sosyo-kültürel bağlamdaki değişmelerin etkisiyle icracılarını, icra ortamlarını ve işlevlerini yitirmektedir. Bu gerçek, dramatik köy seyirlik oyunlarının canlandırılması gibi romantik yaklaşımla ortadan

kaldırılmaz. Değişme veya yok olma, yaşamın esasını oluşturur. Bu bağlamda her türlü kültürel unsur da değişecek veya yok olacaktır.

Halk gücünden şimdilik yoksun bırakılmış olan tiyatromuzun ülkemizin çağdaş gelişim sürecinde katkısı nasıl olabilir? Çağdaş Türk tiyatrosunu hazırlayacak eylem, tiyatroyu halka götürmekle değil, tiyatroyu halktan getirmekle başarılı olabilir. Çağdaş Türk tiyatrosu geleneksel Türk tiyatrosunun temelleri üzerinde yükselecektir. Bir ülkede sanatın halka ulaşip bütünleşmesi, geleneksel sanat ve kültür kaynaklarından yararlanılmasıyla olur. Türkiye’de özü ve biçimiyle kendine özgü kimliği ve kişiliği olan bir ulusal Türk tiyatrosu oluşturmak, geniş halk kitlelerini kucaklayan çağdaş, evrensel bir tiyatro sanatı oluşturmak için kendi kültür kaynaklarımıza bakmak zorundayız.

Bir milli tiyatro bir ağaç gibi yaşadığı topluma saldırdığı köklerle beslenmesi, Anadolu halkının gerçeğine gelenek, görenek, kültür, sanat birikimine uzanması, bu damarlardan beslenmesi gereklidir. Bu gün geldiği noktada geleneksel gösteri sanatlarından olan köy seyirlik oyunları Karagöz, Ortaoyunu, Meddah, Kukla ve Hokkabazlık yok olmakla karşı karşıyadır. Bu sanatları günümüzde az sayıda sanatçının kendi sınırlı olanaklarıyla yaşatmaya çalıştığı seyircide nostaljik bir etki yaratmaktan öte gidemeyen gelişmemiş ilkel bir sanat olarak unutulmaya yüz tutmuştur. Sanatçısı da izleyicisi de tükenmekte olan bu sanatlarımızın kurum ve kuruluşlarca desteklenmeye yaşatılıp geliştirilmeye ihtiyacı vardır. Taklitçi bir anlayışla kendi öz kaynaklarımızdan uzaklaşıp Batı tiyatrosu geleneği izlenerek kişilikli bir Türk tiyatrosu oluşturulamayacağı ortadadır. Türk tiyatrosu Tanzimatla birlikte Batılılaşma yönünde ivme kazanmıştır. Gelenekse tiyatronun önemini göremeyen halktan kopan Osmanlı ve cumhuriyet aydını, Batı tiyatrosunu okumuş, entelektüel kesimin alıcısı olduğu ölüme terkedilmiş bir sanat haline getirmiştir. Geleneksel tiyatromuzun korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılması konusundaki görüş ve önerilerimizi şöyle sıralayabiliriz:

1. İlk iş olarak Halk ve köylü tiyatrosu geleneğimizin biçim ve tekniğinden yararlanıp bu toprakları tiyatromuza konu edip, seyircisiyle bütünleşmek yolundaki çalışmaları, sistemleri bilinçli ve bilimsel bir yaklaşımla gerçekleştirmek görevimiz olmalıdır.

2. Tiyatro eğitimi veren üniversitelerde geleneksel tiyatro bölümleri açılmalıdır.

3. Geleneksel tiyatro müzesi Kültür Bakanlığınca açılmalıdır.

4. Geleneksel tiyatromuz ile ilgili belge ve bilgilerin toplanacağı bir merkezin kurulması tiyatromuzdaki ve geleneksel tiyatromuzdaki dağınıklığa bir son verecektir.

5. Bu sanatlarımızı en otantik haliyle yaşatmak için sanatçıları destekleyip özendirerek bu kültür değerlerinin yok olması engellenmelidir.

6. Karagöz bugün yetişkinlere hitap edememektedir. Seyirci kitlesi çocuklardır. Ne yazık ki günümüzde Karagöz kreşlerde, anaokulları ve ilkokullarda çocukların anlayacağı bir dille, yeniden düzenlenmiş metinlerle onlara hitap eden müziklerle canlandırılan bir gösteri halini almıştır. Oyunlar günümüze uyarlanarak perdeye güncel sorunlar yansıtılabilir.

7. Karagöz mesajları belli dünya görüşüne hizmet yerine yurt ve dünya insanının ortak duygusuna hitap etmelidir. Bazı çevreler bir dönem Karagözü pornografik öğelerle sunmuşlardır. Oyunlar denetlenerek bu yozlaşma önlenmelidir.

Bir hayal:

Bölge devlet tiyatrolarının ve konservatuarların geleneksel tiyatro bölümlerinin kurulduğunu, kış gecelerinde ve bahar geldiğinde okullarda, meydanlarda, şenliklerde, park ve bahçelerde geleneksel oyunlar, ortaoyunu, meddah, kukla ve karagöz oyunlarının sergilendiğini düşünün. O kent bir kültür kenti olur. Geleneksel tiyatronun iç ve dış tanıtımında, turizmde öncelikli öge olmasını diliyoruz.

KAYNAKLAR

- AND, Metin (1975),1975), Dramatik Köylü Gösterilerinin Ritüel Niteliği, Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı, Ankara.
- .....(1983), Türk Tiyatrosunun Evreleri, Turhan Kitabevi, Ankara.
- .....(1985), Geleneksel Türk Tiyatrosu, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- .....(1974), Oyun ve Büyü, İş Bankası Kültür Yayınları, Baha Matbaası, İstanbul.
- ARTUN, Erman (1993), Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- .....(1998), Tekirdağ Halk Kültürü Araştırması, TGYİD Yayınları, Tekirdağ.
- .....(2008), Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri, Kitabevi, İstanbul.
- ERKOÇ, Gülayşe (2003), “Tiyatroda Bir Arayışın Mimarı”, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Yıl:4, Sayı:37, (Mart 2003).
- KARADAĞ, Nurhan (1978), Köy Seyirlik Oyunları, Tisa Matbaası, Ankara.
- KAZMAZ, Süleyman (1983), Köy Tiyatrosu, 11. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara.
- NUTKU, Özdemir (1985), Dünya Tiyatro Tarihi, İstanbul.
- SEVENGİL, Refik Ahmet, 1969, Eski Türklerde Dram Sanatı MEB Yayınevi, Ankara
- ŞENER, Sevda (1993), Oyundan Düşünceye, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- TEKEREK, Nurhan (2004), Tiyatromuzun Modern Tiyatroyla Kesişmesi Yolunda Gelenekselin Önemi ve Baltacıoğlu'ndan Bir Deneme: “Kafa Tamircisi”, A.Ü. DTCE/Tiyatro Bölümü'nün Tiyatro Araştırmaları Dergisi, S.17.